

Gustav Fridolin: Sommartal på Vittsjödagen 2017

Talare
Gustav Fridolin
Språkrör

Datum
17 juni 2017

Plats
Vittsjö

- 1 Jag tänkte tala om det människan behöver för att överleva: Vatten och böcker.

Men först något om en osannolik hjälte.

- 5 Abba Alhadi, 72 år, grönsaksodlare i Timbuktu, Mali, som aldrig gått i skola

Timbuktu var en gång en av världens mäktigaste städer. Runt den byggdes en mäktig imperie som kontrollerade Afrikas handel. På 1300-talet var den ett centrum för poeter och arkitekter. I stan finns ett världsarv av mäktiga

- 10 lerbyggnader, mausoleer och guld. Det sägs att Gaudi, en av Europas största arkitekter inspirerades av stadens pyramidformade moskéer.

2012 intogs staden av Ansar Dine, en Al-Qaida-inspirerad grupp. Dödandet av människor kultur började genast. Världsarv förstördes.

15

Medarbetarna på Ahmed Baba-biblioteket insåg att det var en tidsfråga innan böcker skulle börja brinna. I samlingarna finns manuskript och böcker, en del 800 år gamla, fyllda med ledtrådar till det vi ännu inte vet om vår historia.

- 20 Det blev Abba Alhadi som räddade historien. På kvällarna placerade han lugnt och metodiskt handskrifter och publikationer i rissäckar, la dem på sin grönsakskärra och gick ut i natten. Ingen misstänkte den gamle grönsaksodlaren.

- 25 Han fortsatte natt efter natt, innan biblioteket till slut attackerades och böcker brändes. Men då hade Abba Alhadi, en 72-årig analfabet och grönsaksodlare, redan räddat 28000 värdefulla skrifter ner till Nigers flodbädd och vidare på vågorna mot säkerhet.

- 30 Jag skulle tala om sånt människan behöver för att överleva: Vatten, böcker – och

så plastförpackningar då.

35 Det är i vart fall lätt att tro att de är en livsnödvändighet. Varje sekund tillverkas 9500 kilo plast. 40 procent är engångsförpackningar. 95 procent av dem används bara en gång. Och efter att vi slängt dem letar en stor del av dem sig ner i vattnet. Idag hittar du plast i allt vatten. I sjön här bakom och djupt ner i havens gravar flyter mikroplasten. 2050 kan det vara mer plast än skräp i havet.

40 Haven absorberar också våra utsläpp i luften. 90 procent av all värme som mänskliga utsläpp genererat sedan 1950 har svalts av haven. Om vi leker med tanken att jorden varit utan hav, skulle vi leva på en 36 grader varmare planet. Eller inte leva alls. Haven har under tiden blivit 30 procent surare. Och havens förmåga att ta hand om all värme våra utsläpp leder till tycks avta. Korallreven –
45 havens regnskogar där 25 procent av allt marint liv bor – är döende. En fjärdedel av alla korallrev beräknas redan vara bortom räddning, och utan åtgärder kan allt vara dött till 2050.

Och nu har vi inte ens börjat prata om konsekvenserna klimatförändringarna
50 kan få när de leder till brist på vatten. UNICEF rapporterar att redan nu beräknas 800 barn under 5 år dö varje dag av sjukdomar kopplat till dåligt vatten. Med bara en grads global uppvärmning kan några av de sjukdomarna öka med upp till tio procent. 2040 beräknas vart fjärde barn leva i områden med risk för akut vattenbrist. I sommar hotas 1,4 miljoner barn av akut undernäring
55 i den situation som torka och konflikter tillsammans lett fram till i Jemen, Sydsudan, Nigeria och Somalia.

Klimatet och havens situation är sammankopplade. Och vi sitter på randen till en katastrof. 850 miljoner människor får sin försörjning direkt av det haven ger,
60 3 miljarder är beroende av fisk och skaldjur för sitt dagliga proteinintag.

Förra veckan möttes världen – under ledning av Isabella Lövin, Sverige och Fiji – till den första stora konferensen för haven.
Arbetet för havet och klimatet är både globalt och lokalt arbete.

65 Plasten i haven handlar inte bara om en sörjig och obeboelig kontinent dubbelt så stor som Frankrike mitt i Stilla havet – det handlar också om de 8000 kubikmeter skräp som varje år spolats i land på Bohuskusten.

75 Vi har lärt oss förstå torka som något som drabbar Afrika, Australien, Kalifornien, kanske Södra Europa – men 9 myndigheter varnar för att Sverige kan stå inför den värsta torkan på 100 år. Bara 14 av 290 kommuner rapporterar normala grundvattennivåer. För många jordbrukare kan situationen redan vara akut. Redan i februari började brunnar på Öland sina.

80 På samma sätt som de globala problemen får lokala konsekvenser, måste arbetet vara lokalt. Varje utsläpp kommer från en skorsten eller ett avgasrör någonstans. Varje plastbit från en fabrik, en affär, en hand.

85 Därför var det så viktigt att FN-konferensen inte bara landade i fina ord, utan ett avtal underbyggt av över 1300 nationella åtaganden. Gabon inrättar ett marint reservat. Indonesien förbinder sig att minska sitt skräp med 70 procent. Alla sådana här framsteg blir bara möjliga för att det finns länder som visar ledarskap.

Sverige stod värd för mötet, därför att Sverige är världens ledande gröna nation.

90 I torsdags antog riksdagen världens kanske mest ambitiösa klimatlag.

Vi ska bli världens första fossilfria välfärdsland.

95 Vi har byggt en bred politisk uppgörelse bakom målet att ha ett 100 procent förnybart energisystem.

100 Vi ställer om bilbränslen redan vid tanken. Jobbar för att tåget ska bli billigare än flyget. Satsar på kollektivtrafik. Bygger nya klimatsmarta stadsdelar. Höjer skatten på det som är dåligt för miljön och sänker på det som kan skapa nya jobb. Möjliggör mer ekoturism. Europas miljöreolser konstaterar att inget annat land nått så långt med att nå Parisavtalet.

Vi gör det billigare att reparera än att ständigt köpa nytt. Igår nominerades Sverige till världens främsta hållbarhetspris för det arbetet.

Vi satsar på att öka svensk och ekologisk livsmedelsproduktion.

105

Ger klimatbistånd till de fattigaste länderna.

Inför FN kunde vi beskriva hur vi inför förbud mot mikroplaster i kosmetika,

110 reglerar för att minska antalet plastpåsar, satsar på innovationer för nya material
bortom plasten.

I vår egen hemläxa ligger att bygga bättre beredskap för torka, ta hand om vårt
eget vatten. Idag har jag kunnat presentera att regeringen kommer satsa 200
115 miljoner årligen för fler och restaurering av våtmarker. Våtmarker är inte bara
viktiga för djurlivet, den biologiska mångfalden och för att det är fantastiska
plaster att besöka. Våtmarker är naturens eget reningsverk. De fördröjer vattnet
så det sipprar ner och fyller på naturens egna vattenlager - vårt grundvatten. De
kan spela en viktig roll för att vårt eget innanhav Östersjön från övergödning,
120 och minska risken för plötsliga översvämningar. Uppemot en fjärdedel av våra
våtmarker har förstörts, och långt fler är skadade av mänskliga ingrepp. När
jorden torkar måste vi fylla på våra vattenlager.

På FN-mötet Sverige bjöd in till ställde sig 192 av FN:s 193 medlemsländer
125 bakom slutsatserna.

Jag tror inte alltid vi här hemma förstår hur viktigt Sverige är. När andra drar sig
ur, tar vi ett steg fram.

130 Ett land ställde sig vid sidan av slutsatserna från FN:s havskonferens. Donald
Trumps USA.

Det var en följd, förklarade man, av Trumps beslut att försöka dra USA ur
Parisavtalet, där vi äntligen lovade varandra att göra det som krävs för att i tid
135 möta klimathotet. Ett beslut som på alla sätt är oansvarigt, oseriöst och
obegripligt.

Världen står nu och väger. Det krävs globalt klimatledarskap. Länder som sluter
140 upp med de amerikanska stater, företag och städer som trotsar Trump och ser
vinsten i att leda utvecklingen mot en mer hållbar värld – och riskerna med att
inte göra det.

Sverige är ett sådant land.

145

Vi spelar roll.

Men mycket av den politik som nu genomförs, allt det som inspirerar världen,
150 är politik som vi behövt slåss för här hemma. Andra partier vill stoppa, skära
ner, prioritera bort. I torsdags sa centern och de andra borgerliga partierna att
man överväger bryta mot alla regelverk vi byggt upp sen 90-talskrisen - för att
stoppa att flyget får bära sina miljökostnader som andra transportslag.

155 Det är lätt att säga att miljön är viktig, men det är i prioriteringarna det syns om
man menar allvar.

Och det är allvar nu. Med Trump i Vita huset behövs länder som visar
ledarskap. Sverige ska fortsätta vara ett sånt land.

160

När jag var ute och gick i skogen med äldsta dottern förra helgen överraskades vi
av ett spöregn. När vi sökte skydd under en gran tänkte jag hur det skulle gå att
stå här och prata om torka om det samtidigt kom ett skyfall. Men sen har jag fått
lära mig att häftiga regn kanske inte alls hjälper om grundvattnet är så lågt att
165 jorden inte kan ta emot vätan. Så det hade nog gått en då.

När vi satt där och hukade under barren, frågade dottern mig: ”vilken bok var
bäst när du var barn?”

170 Det kanske förtjänar en förklaring. Hon börjar skolan till hösten, och med en 6-
årings enkla öga på världen tror hon att hon automatiskt kommer kunna läsa
både små och stora bokstäver, tunna och tjocka böcker, när hon bara fått sätta
sig där i bänken för första gången. Så nu förbereder hon sig för det.

175 Och jag vet att min största uppgift nu är att förklara att det inte fungerar så. Att
kunskaper inte är något man får, utan lärande något man gör. En ansträngning.
Hårt jobb. Visst, lust och motivation kan vara den bästa motorn till arbetet –
och det har en 6-åring gott om – men det är fortfarande hårt jobb.

180 Jag brukar säga till elever att de sannolikt har det tuffaste jobb de kommer ha i
sina liv. Det finns få andra jobb där man förväntas bli lite bättre varje dag. Gå ut
från varje 40-minuterspass lite klokare än man gick in. I andra jobb kan man ha
sina upp- och nergångar. Jag har provat på lite av varje som politiker. Men som
elev är hela tanken att man ständigt ska växa, utvecklas, bli bättre.

185

Det kan vara viktigt att påpeka. För det ju inte bara 6-åringar som ibland

missförstår skolan som en slags serviceinstitution, där läraren ska servera kunskap över disk.

190

Att lära sig läsa till exempel, att gå från att staka sig genom bokstäverna till att läsa med flyt, det kan ta upp till 5000 timmar av läsning. 40 kilometer text.

195

Vi måste läsa mer i skolan. Det är därför vi investerar i fler lärare i de tidiga åren, bemannade skolbibliotek, fler speciallärare för det som har det tufft. I år lägger jag fram en läsa-skriva-räkna-garanti till riksdagen, ett regelverk som gör att lärare får mandat att se till att en elev som behöver stöd för att få med sig grundkunskaperna får det redan i lågstadiet.

200

Men föräldrar som kan måste också läsa mer med sina barn. Och alla barn, oavsett familj, måste få fler tillfällen att upptäcka läsningen.

Det var detta läslovet handlade om. Vi smygstartade förra året, och kan se att barnboks försäljningen ökade. 100 000 fler barnböcker såldes, störst – 20 procent - var ökningen i den kanske viktigaste åldersgruppen 9-12 år. Det här är riktigt viktigt.

205

En 17-åring som läst har ett ordförråd på 50 till 70 000 ord. En snart vuxen som inte läst har ett betydligt mindre ordförråd. Och 70 000 ord är det man brukar säga behövs för att ta sig genom en dagstidning och kunna förstå och reflektera över innehållet.

210

Så finns det något som kan göra mig lika orolig som miljörapporterna, så är det att så många unga inte får med sig läsningen. Demokratin bygger på att alla kan bilda sig en informerad uppfattning, ta del av andra perspektiv, dela sina egna erfarenheter.

215

Böcker och vatten: det är det människan behöver för att överleva.

PISA redovisar att var femte femtonåring har problem med läsningen. OECD, som gör PISA-proven, understryker att vägen framåt för att fortsätta höja kunskapsresultaten handlar om att återbygga jämlikhet i skolsystemet. Det får inte handla om vilken skola man går i, eller vilken familj man växer upp i. Det har Sverige inte råd med.

220

Vi har börjat jobbet med att bygga jämlikhet. Vi har brutit nedskärningar med att anställa fler. 20 000 fler har anställts under de senaste åren. Trots fler barn

225

minskar nu barngrupperna i förskola och fritids. Vi blir fler speciallärare. Eleverna får mer tid med sina lärare. Det är viktigast för de elever som har det lite tuffare.

230

Staten måste ta ansvar för att garantera jämlikhet. När det är svårt för en skola finns ingen tid för stat och kommun att skylla på varandra. Jag träffade i veckan rektorerna från Hästveda och Ljugdala skolor. De är några av de skolor som är med i Samverkan för bästa skola som jag dragit igång. Där sluter staten avtal med kommuner om det som behövs för skolutveckling på just den skolan. Staten går in, jobbar med kommunen. Och rektor får en trygghet i vägen framåt – om det till exempel är lite stökigt i kommunpolitiken (inte för att det någonsin skulle vara det i Hässleholm, men ni förstår principen, det skulle ju kunna hända någonstans).

240

Det här är en början. Forskarna, rektorerna och lärarna jag utsåg till Skolkommission har nu lagt fram en plan för fortsättningen. Ett av deras viktigaste förslag är att skydda skolan från nedskärningar. Att spara på skolan blir alltid dyrare i andra ändan, när elever lämnar utan de kunskaper som behövs.

245

Eller som president Obama uttryckt det: "You think education is expensive, wait until you see how much ignorance costs." "Om du tycker utbildning är dyrt, då ska du se vad okunskap kostar."

250

Skolkommissionen föreslår att sex miljarder tillförs skolan inom tre år, och att man samtidigt kräver att det då inte går att göra stora nedskärningar på skolan framåt. Det är ett förslag jag vill gå vidare med.

255

Vi ska och kan göra mycket i skolan, men det som är tydligt från länder som byggt starka kunskaper och jämlikhet är att arbetet inte stannar där. Man har också byggt bildningskultur, där alla vuxna engagerar sig i barnens lärande – både sina egna barn, och andras ungar. Fotbollsklubben tar med laget till biblioteket. Fritidsgården har en mattehörna. Facket jobbar med papporna för att läsa på kvällen. Bildning. Inte lärande som en tjänst, skolan som en serviceinrättning. Utan något vi gör tillsammans. Vi har varit där. Vi kan dit igen.

260

Vad jag svarade dottern? Vilken bok det var. Den här. "När Hitler stal den skära kaninen". Det var en av bibliotekarierna här uppe som satte den i handen på mig.

270 Det var 90-tal. Då som nu krig i vår närhet. Världen var nära. Både genom TV:n och när människor på flykt kom till vår by. Bibliotekarien hörde mina frågor. Och hon gav mig den här för att hon på något sätt såg på mig hur jag desperat försökte förstå det som egentligen är omöjligt att greppa. Judith Kerr beskrev krig och diktatur, Europas 1900-tal, genom ett barns ögon.

275

Det är ingen politisk pamflett för något annat än humanismen, men jag tror att den här boken påverkade mig mycket. Kanske bidrog den till att jag hamnade i ett parti sprunget ur fredsrörelsen och med de värderingar vi har. Varför jag berättar detta?

280

Kanske lite för att jag är stolt över partiet jag är del av. Att vara i politiken är att ta en del smällar, vill man bli populär finns bättre saker att göra. Men lyckas man med något är det värt det. Jag är stolt över att Sverige avslutat sitt militära samförståndsavtal med Saudiarabien. Nu arbetar vi för ett demokratikriterium i
285 den svenska vapenexportlagstiftningen. Som miljöpartist vill jag såklart gå längre, jag vill inte exportera en patron till en diktatur, men att få till ett tydligt kriterium är ett stort steg när man förhandlar med andra partier.

290

Kanske berättar jag det här också lite för att jag är väldigt stolt över Vittsjö. Som gjort så mycket för människor på flykt från krig. (Krig som inte heller det är helt frikopplat från torka, förresten. Innan kriget bröt ut hade Syrien drabbats av torka i 5 år och en och en halv miljoner människor hade redan tvingats lämna sina hem.) Många av de som kom till Sverige och Vittsjö som ensamma barn och ungdomar då när det kom som flest, är fortfarande i asylprocessen. De långa
295 handläggningstiderna blir nedbrytande, särskilt för unga, och det kan också drabba den som hinner fylla 18 innan det blir beslut väldigt hårt. Sverige kan bättre än att avvisa unga som rotat sig. Jag och Miljöpartiet tycker att de som kom som barn då ska få en ny chans här. Det är lite som Alf Svensson sagt det: att vi inte kan göra allt, behöver ju inte hindra oss från att göra det vi kan.

300

Men mest berättar jag nog om den här boken som jag fick på biblioteket och som var så viktig för mig, för att jag fortfarande tror att det är så viktigt med den typen av fönster mot världen som ett bibliotek är. Världens första gröna

305 president Vaclav Havel sa att "I vår värld angår allt alla". Det är sant. Ingen by är sin egen, det går inte att isolera sig, vi är världen och världen är här.

Det här var min poäng häromåret när jag pratade om grön landsbygdspolitik här i talet. Jag talade om tre saker.

310

- Jobb. Att det ska bli enklare och billigare att driva småföretag och anställa sin första person. Småföretag är ryggraden i ekonomin utanför innerstäderna. Men också att miljöarbetet ger jobb just här. Fler jobb när vi äntligen köper lokal mat till skolor och äldreboenden, fler jobb när vi tillverkar biogas själva istället för att
315 köpa olja från Ryssland.

320

- Transporter. Mer järnväg. Cykelväg, äntligen ska den ju vara på väg till Emmaljunga också. 2019 är inte ett decennium för tidigt. Kollektivtrafik. Billigare att köra på annat än bensin och diesel. Bredband – ett jobb Peter Eriksson verkligen kickat igång. Nu är målet satt till att 95 procent ha snabbt bredband 2020, och alla 2025.

325

- Men så också: Bildning. En bra skola överallt. Tillgång till högre utbildning, så man ska kunna plugga vidare utan att flytta. Bibliotek. Jag tror bara det blir viktigare i en tid då fakta och kunskap viftas bort, politiker lever av att sätta människor mot varandra, och terror av alla slag drabbar också vår lilla del av världen.

330

Det kanske låter konstigt att prata om bibliotek då.

Men det handlar inte om att vara naiv

- ja, vi behöver också satsa på polisen, stärka arbetet mot organiserad brottslighet, komma åt vapnen.

335

- ja, vi behöver göra mer för att hålla jämna steg med extremister. I förra veckan kom vi och fem andra partier överens om ytterliggare åtgärder i arbetet mot terrorism.

- och ja, så miljöpartist och gammal vägrare jag är, i den tid vi lever i tror jag att det är bra att stärka försvaret.

340

Men allt detta är ju just det: försvar. Försvar för det öppna samhället, för demokratins värderingar.

Den kanske viktigaste av de värderingarna tror jag är bildningen.

345 Vi får aldrig förlora övertygelsen om att både världen och människor kan bli klokare.

Att vi alltid har mer att lära.

Och då blir också sådant som bibliotek och skolor demokratins värn.

350

Efter attentaten mot våra länder skrev jag tillsammans med Frankrikes förra utbildningsminister Najat Vallaud-Belkacem ett upprop för bildningen:

355 ”Varje tid är ett vägsäl”, skrev vi. ”Men valet mellan utveckling och extremism är inte ett val mellan två olika vägar framåt. Extremisterna erbjuder inte en väg framåt, de vill ta oss tillbaka. Lyckas de inte med det så förlitar de sig på att rädslan åtminstone kommer att förlama oss. Därför ska vi aldrig låta dem lyckas.

360 De polisiära och juridiska insatserna blir bara meningsfulla om de åtföljs av insatser inom ramen för ett bredare arbete.”

Vi pekade på vikten av en jämlik skola, att alla ska få kunskaperna att delta i demokratin och tilltron till sin egen förmåga att bygga en framtid,

365 på hur informationssamhället gjort kritiskt tänkande till en grundkunskap på samma sätt som läsning och matematik och på just skolor och biblioteks roll som demokratiska mötesplatser där skilda åsikter bryts och demokratin försvaras.

370 Två gånger har det där biblioteket har räddats från sådana som tycker det inte går ihop på sista raden.

Båda gångerna stod Karl-Eve Lunnergård i första raden. Jag tror inte det förvånar någon av oss som fick träffa honom. Han var lantbrukaren som alltid
375 var uppfylld av det han läst i sin senaste bok, det han sett på sin senaste resa, det senaste han lärt sig. Det fanns bara en enda sak som var viktigare. Nästa bok, nästa resa och nästa sak att lära sig.

Om vi behöver slåss för biblioteket en gång till kommer det behöva bli utan
380 Karl-Eve. Men vi måste lyckas.

För hur gammeldags det än kan se ut, det har kanske aldrig funnits en viktigare tid att försvara böckerna än nu.

385

Abba Al-Hadi, den 72-åriga grönsaksodlaren från Timbuktu, fick frågan av BBC om hur han blev hjälten som räddade alla de där böckerna, hela vår historia. "Du som ju inte ens kan läsa själv", sa reportern. Då tittade den gamle Al Hadi upp på reportern, och sa: "Inte än."

390

Källa

<div>Manuskript inskickat av Miljöpartiet</div>

Taggar

Miljöpartiet, Politiska tal, Sommartal

395

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/gustav-fridolin-sommartal-pa-vittsjodagen-2017>

400

405

410

415

420